

Tid: 23. november 1993 kl. 09.00-12.00 og kl. 15.00 - 18.15
24. november 1993 kl. 09.00-12.00 og kl. 15.00 - 18.15
25. november 1993 kl. 09.00-12.00 og kl. 13.15 - 14.15

Saksliste:

- SAK 33/93 KONSTITUERING AV SAMLINGEN.
- navneoppøp, permisjoner, innkalte vararepresentanter
- godkjenning av innkalling og saksliste
- SAK 34/93 SAMETINGSRÅDETS BERETNING OM VIRKSOMHETEN, HERUNDER REFERATSAKER.
- SAK 35/93 KUNNGJØRING AV NYE SAKER
- SAK 36/93 NOU 1992:15 KOMMUNE- OG FYLKESINNDELINGEN I ET NORGE I FORANDRING - HØRING
- SAK 37/93 SAMISK MEDLEMSSKAP I NORDISK RÅD
- SAK 38/93 SAMARBEID MELLOM DE SAMISKE FOLKEVALGTE ORGAN
- SAK 39/93 NOU 1993:18 - LOVGIVNING OM MENNESKERETTIGHETER - HØRING
- SAK 40/93 FREMTIDIG SAMISK AVISSTRUKTUR
- SAK 41/93 LETING ETTER, OG UTVINNING AV MINERALSKE RESSURSER I SAMISK OMRÅDER
- SAK 42/93 SAMETINGETS BUDSJETT FOR 1994 - FORDELING
- SAK 43/93 GODTGJØRELSER TIL SAMETINGETS REPRESENTANTER OG UNDERLIGGENDE RÅD
- SAK 44/93 FORSLAG TIL NY LOV OM BARNEHAGER - HØRING
- SAK 45/93 SAMISK KULTURMINNEVERN - OVERTAKELSE OG RETNINGSLINJER

SAK 33/93 KONSTITUERING AV SAMLINGEN

Møtelederskapet ved Egil Olli åpnet møtet.

Sakslisten som fulgte innkallingen ble enstemmig godkjent.

Forretningsorden ble enstemmig godkjent

**SAK 34/93 SAMETINGSRÅDETS BERETNING OM VIRKSOMHETEN,
HERUNDER REFERATSAKER**

Sametingets president Ole Henrik Magga orienterte om rådets virksomhet. Rådets beretning ble tatt til orientering.

Følgende spørsmål ble fremmet og besvart etter forretningsordens § 26:

Spørsmål fra representanten Egil Olli av 15.11.93

Etter første plenumssamling i Sametinget i høst, gikk sametingspresidenten ut med til dels oppsiktsvekkende synspunkter i en pressemelding av 08.10. d.å. Der hevdet han blant annet at:

- vår nyvalgte gruppeleder Steinar Pedersen er så usaklig at undertegnede fortsatt burde innehatt det vervet.
- Arbeiderpartiets gruppe i forrige periode "alltid" har vært meget fornøyd med sametingsrådets arbeid, og at
- det er merkelig at vi er bekymret for demokratiet i et organ som i alt vesentlig har rådgivende myndighet.

Spørsmål: Mener sametingspresidenten det er riktig å blande seg inn i de andre gruppernes interne anliggende, og spre generelt feilaktige opplysninger om vår gruppes holdning til sametingsrådets arbeid i forrige periode? I tillegg er det grunn til å spørre om sametingspresidenten mener at demokratistandardene er lavere i et rådgivende organ, enn i organer med beslutningsmyndighet?

Sametingsrådets svar til Egil Olli ved sametingspresident Ole Henrik Magga:

Representanten Egil Olli har stilt tre spørsmål. Spørsmålene har sitt utgangspunkt i store overskrifter i Finnmark Dagblad etter Sametingets åpning der "AP (er) bekymret for "samedomkratiet" (FD 8.10.93). Jeg har uttrykt forbauselse over at Ap er bekymret fordi vi jo ikke behandlet andre saker enn møteplanen for 1993-94 på denne samling.

Så til de spørsmål som er stilt. Svar på Ollis to første spørsmål er nei. Begge spørsmål inneholder innbakte påstander. Den første påstanden er ikke riktig da jeg ikke har blandet meg inn i andre gruppers indre anliggender, men kommentert AP-gruppens meninger uttrykt ved leder Pedersen. Også den andre påstanden er uriktig. APs gruppe har jevnt over i forrige periode uttrykt tilfredshet med Rådets arbeid og jeg har således ikke spredt "generelt feilaktige påstander" om dette når jeg har uttrykt tilfredshet med APs gruppe. Jeg gjentar at Egil Olli i forrige periode førte en saklig opposisjonspolitik og jeg håper han vil forsette på

samme saklige linje. Erfaringer fra språkvitenskapelige diskusjoner av slike innbakte påstander i spørsmål som dette, kalt presupposisjoner, har ellers vist at slike diskusjoner kan bli meget vidløftige og jeg avstår derfor fra videre diskusjon.

Svaret på siste spørsmålet er selvsagt også nei. Her kan jeg imidlertid strekke meg så langt som å beklage uttrykksformen. Jeg sikter til overskriften "Bekymret for demokratiet" (FD 8.10.93). Demokratiet i landsmålestokk vil neppe komme i alvorlig fare ut fra de begrensede fullmakter Sametinget idag har, men selvsagt skal alle saker behandles demokratisk slik jeg hele tiden legger vekt på i dette tinget. Jeg trodde ikke at Egil olli hadde grunn til å tro at jeg mener noe annet. Demokratiet i Sametinget er ikke i fare.

Ellers må jeg bemerke at frimodige ytringer må være også meg tillatt i pressen på lik linje med andre. Jeg viser til at Steinar Pedersen i Finnmark Dagblad i denne sak har kommet til orde både med store førstesideoverskrifter og senere innlegg på kommentarplass under rubrikken "debatt", mens min ytring kun ble tatt inn som leserinnlegg. Når redaksjonen åpenbart tar parti for motparten, skal man ikke forsøke seg i en avis. En så ulik og urettferdig behandling i en tidligere AP-avis gjorde at jeg ikke gikk videre i debatten. APs synspunkter er vel kommet til uttrykk i denne sak. Behovet for å ta opp saken som forhåndsannmeldt spørsmål i plenum synes meg derfor ikke å være stor.

Spørsmål fra representanten Eilif O. Larsen av 15.11.93

Jeg har hørt rykter om at Sametinget har igangsatt et utredningsarbeid om fiskerispørsmål. Jeg ber om å få belyst dette nærmere.

Hvilket mandat har dette arbeidet fått?
Hvordan er dette arbeidet organisert?

Sametingsrådets svar til Eilif O. Larsen ved sametingspresident Ole Henrik Magga:

I høringsuttalelsen om strukturmeldingen (St.meld.nr. 58 (1991-92) tok Sametinget til ordet for som uttalt målsetting å kunne forvalte naturressursene i samiske nærrområder. Sametinget gikk i denne sammenheng inn for opprettelse av en samisk fiskerisone i Nordre-Nordland, Troms og Finnmark. Samtidig ba Sametinget om at det burde nedsettes et "ad-hoc" utvalg for å vurdere samiske interesser i fiskerisammenheng. Etter den tid er det nedsatt et samepolitisk fiskeritutvalg (Gregussen-utvalget) som arbeider nettopp med sjøsamiske fiskeriinteresser.

Videre har NSR i brev av januar 1993 bedt Samisk næringsråd om at det avsettes midler til utarbeidelse av en handlingsplan for gjennomføring av samisk fiskerisone.

Med bakgrunn i NSR's henvendelse vedtok Samisk næringsråd i mai 1993, sak 130/93, å iverksette et prosjektarbeid med nettopp å konkretisere nærmere et opplegg for en egen samisk fiskerisone. Tiltaket ble også forut for vedtaket drøftet med medlemmer i sametingsrådet i april 1993, og er senere drøftet med Sametingets ledelse.

Det ble fra Samisk næringsråds side vurdert som viktig å iverksette dette prosjektet også for å kunne bistå Sametingets medlemmer i det arbeidet som utføres i Gregussen-utvalget.

Det ble av Samisk næringsråd vedtatt å avsette fondsmidler ;kr. 450 000 , til prosjektet. Til å forestå fremdriften og det daglige arbeid, er Einar Storslett engasjert som prosjekt-leder for ett år. Samtidig ble Kåfjord kommune forespurt å påta seg arbeidsgiveransvaret for prosjektet. Etter avtale mellom Samisk næringsråd og Kåfjord kommune, utfører Storslett nå sitt arbeid med kontorsted i Kåfjord rådhus.

Det er i tillegg oppnevnt en egen referansegruppe for prosjektet. Disse er:

Leif Halonen, leder i Samisk næringsråd
Ragnhild Sandøy, Tromsø
Peter Ørebech, Tromsø
Odd Olsen, Revsneshamn
Sven-Roald Nystø, Tromsø

Det er forutsatt at virksomheten til referansegruppa for prosjektet utføres innenfor rammen av tilsagnet som er gitt til selve prosjektet. Det har frem til nå vært avholdt to møter i ref. gruppen hvor spesielt folkerettslige og historiske rettigheter til deltakelse i fisket har stått sentralt. I tillegg har gruppen også tatt for seg torskereguleringene for 1994 hvor det er gjort innspill overfor Sametinget i deres arbeid med det samme spørsmål.

Spørsmål fra representanten Margaretha Påve Kristiansen av 15.11.93

Ap - gruppa i Sametinget ser det som noe av det aller viktigste i kommende periode at flest mulig samer skriver seg inn i samemanntallet.

Når vil sametingsrådet legge fram en handlingsplan for å øke oppslutningen om valgmanntallet til sametingsvalget 1997?

Sametingsrådets svar til Margaretha Påve Kristiansen ved sametingspresident Ole Henrik Magga:

Sametingsrådet ser det som svært viktig at flest mulig samer slutter opp om sametingsvalgene. Det vil derfor være en viktig oppgave fremover å få økt oppslutning om innføringen i samemanntallet.

Samemanntallet er åpen for innføring hele valgperioden, innføring skjer i den enkeltes bostedskommune eller i Sametinget.

Sametingsrådet ser på informasjon om Sametinget som en viktig strategi for å øke oppslutningen om samemanntallet. Sametingsrådet er i ferd med å utvikle informasjonsstrategier for Sametingets egen informasjonsvirksomhet. Dette vil fremkomme i en helhetlig informasjonsplan med handlingsplan (tiltak). I denne planen vil nødvendigvis ikke-mannfallsførte samer bli en vesentlig målgruppe for Tingets informasjonsvirksomhet. Planen er beregnet å være ferdig våren 1994.

Foruten dette har hver enkel Sametingsrepresentant en viktig oppgave å være informatør om samemanntallet og Sametinget i lokalsamfunnene.

Sametingets fullmaktskomite har i sin tilrådning om fullmaktene for Sametingsrepresentantene og vararepresentantene på det andre ordentlige Sameting, foreslått at det oppnevnes et utvalg som får i oppgave å vurdere gjennomføringen av valget,

samt foreslå nødvendige mforandringer. Det forutsettes at utvalget skal gjennomgå og evaluere hele forløpet av valget, for deretter å foreslå endringer som kan forbedre gjennomføringen av kommende sametingsvalg.

Utvalget vil som en naturlig del av sitt arbeid også måtte vurdere oppslutningen om samemantallet, og tiltak for å bedre denne.

SAK 35/93 KUNNGJØRING AV NYE SAKER

Følgende nye saker oversendes sametingsrådet for videre behandling:

1. Representanten Ragnhild Nystad fremmet følgende sak:

Fysisk synliggjøring av Sametinget

Sametinget er samenes viktigste organ i Norge. Det er en sentral målsetting at tignets politikk og forvaltning skal styrkes og synliggjøres. Sametinget vil i framtiden ha langt større ansvar og flere arbeidsoppgaver enn i dag. I den forbindelse er det derfor nødvendig at de fysiske arbeidsforholdene for politikere og administrasjon blir tilrettelagt best mulig. Det er videre viktig at Sametinget også er lett tilgjengelig og synlig for publikum. Sametinget vil derfor ha behov for en egen bygning med større fysisk plass, hvor både politiske og administrative oppgaver kan løses.

En egen Sametingsbygning har en egenverdi og vil løfte Sametingets status. Parlamentsbygningen som en fysisk størrelse vil i seg selv også virke styrkende og oppbyggende på samisk identitet og kultur, samt virke symbolsk samlende for samene i Norge. I denne sammenheng er det viktig å merke seg at både samene selv og den øvrige allmenhet vil kunne identifisere Sametinget med parlamentsbygningen.

NSR gruppa ber derfor Sametingsrådet utrede muligheten for å etablere en egen parlamentsbygning for Sametinget.

2. Representanten Peder Mathisen fremmet følgende sak:**Prøveboring utenfor Nordland**

Sametinget er betenkt over at det nå skal igangsettes prøveboring utenfor kysten av Nordland og helt opp til grensen av Troms fylke. Det aktuelle området er veldig sårbart der viktige fiskearter, inkludert den norsk-arktiske torskestammen kan bli påført ubotelig skade ved et eventuelt uhell. I tillegg blir unike fuglestammer utsatt.

Det vi vet er at grensen for letevirkosomheten i store områder går under 4 km fra land. Med de uante konsekvenser et uhell kan få ved framtidig utvinning kan Sametinget ikke akseptere at olje prioriteres foran fisken og fuglelivet.

Samiske bosetningsområder som i flere år har fått store problemer på grunn av en langvarig ressurskrise, må ikke påføres mere og større belastninger med den usikkerhet en framtidig oljeutvinning kan medføre.

3. Representanten Peder Mathisen fremmet følgende sak:**Mottakssituasjonen for fiskeflåten i de samiske områder.**

På grunn av flere års krise i torskefiskeriene og dertil strenge reguleringer, er ikke bare fiskeflåten drastisk redusert. Store deler av kyst og fjordområdene i Nord-Troms og Finnmark, som til daglig går under benevnelsen samiske bosetningsområder, er i dag uten fiskemottak.

I og med at resurssituasjonen nå har normalisert seg, skaper leveringsvanskene store problemer for sjarkflåten i de samiske områder. For de eksisterende konvensjonelle fiskemottak skaper også kontrollverkets krav til forbedring, så store økonomiske problemer at mange av disse etterhvert ser seg tvunget til å legge ned virksomheten. En konsekvens av dette er at eksistensgrunnlaget i disse områdene drastisk reduseres.

I Finnmark er 41 konvensjonelle fiskemottaksanlegg lagt ned siden 1974. Ytterligere reduksjoner vil derfor være direkte katastrofalt for sjøsamisk bosetting.

Sametinget ser med bekymring på denne utviklingen og er derfor av den oppfatning at skal de samiske fiskeriområder berges fra en avfolking, må statlige midler tilføres næringen for å få igang leveringsmuligheter for fiskeflåten i disse områdene.

4. Representanten Per Solli fremmet følgende sak:

Arbeiderpartiets Sametingsgruppe foreslår at Sametingsrådet arrangerer et temaseminar angående rovdyr - viltforvaltninga snarest.

Aktuelle seminardeltakere bør være:

- politisk ledelse i Miljøvern- og Landbruksdepartementet.
- ledelsesnivået i de ulike administrative organer som står for den daglige forvaltningen av rovdyr/vilt.
- samiske organisasjoner.

5. Representanten Heaika Skum fremmet følgende sak:

Økonomisk tilskudd til det nasjonale distriktskvinnesenteret

Sametinget ber Regjeringen snarest stille til rådighet de nødvendige økonomiske ressurser slik at Det nasjonale Distriktskvinnesenteret i Alta kan bli en realitet.

6. Representanten Heaika Skum fremmet følgende sak:

Utsett arbeidet med reindriftsloven

Sametinget krever at revideringa av reindriftsloven inntil videre stilles i bero. Bakgrunnen er at Samerettsutvalget ikke er ferdig med sin andre delinnstilling som omhandler retten til land og vann. Det er uheldig at reindriften på en slik måte defineres som den eneste samiske næring som behøver en spesiell rettsbeskyttelse.

Sametinget oppnevner et råd for Indre-Finnmark, som skal foreta en samlet vurdering av situasjonen for alle de samiske næringene. Målet med utvalget er å få lagt fram en felles lov for alle de samiske primærnæringene (reindrift, jordbruk, fiske, duodji og utmarksnæring).

7. Representanten Heaika Skum fremmet følgende sak:

Valg av medlemmer til Sametingets råd:

Virksomhetsperioden for de fire rådene som er underlagt Sametinget skal alltid følge valgperioden for det sittende Sameting. Det betyr at det alltid er det nyvalgte Sametinget som velger medlemmer til rådene.

Sametingets første plenums møte i 1994 foretar valg av nye medlemmer til Samisk Næringsråd, Samisk Språkråd, Samisk Kulturråd og Samisk Kulturminneråd, som besitter sine verv ut valgperioden for dette Sameting.

8. Representanten Åsta Vangberg fremmet følgende sak:

Plan for utvikling av utdannings- og opplæringstilbudene i sør-samiske områder.

Sametinget bør vurdere å nedsette en komite i sør-samisk område for å lage en omfattende plan for utviklingen av utdannings- og opplæringstilbudene i sør-samisk område sett i relasjon til kultur- og næringsutøvelse. Dette bør være en 5-års utviklingsplan med klare målsettinger.

Noen av arbeidsoppgavene for en slik gruppe ville f.eks. være å vurdere følgende:

- hvordan er innholdet i undervisningstilbudene som i dag gis i forskjellige fag, f.eks. språk, duodji, kulturhistorie.
- hvordan utvikle og utbygge de institusjoner som finnes i dag med tanke på etterutdanning. (Med institusjoner tenkes det her på Sameskolen i Snåsa, Sameskolen for midt-Norge, Sijte Jamge og Saemien Sijte).
- vil det være ønskelig å jobbe for en felles sørsamisk folkehøgskole/videregående skole /reindriftsskole.
- hvordan oppnå best mulig samarbeid mellom de ulike institusjoner.

- datakommunikasjon, en nødvendighet?

Disse og flere andre spørsmål bør diskuteres grundig, slik at en utredningsgruppe som er foreslått, bør komme i gang snarest.

Vi i sør-samisk område bor spredt, og bare et enhetlig samarbeid vil gjøre oss sterkere når vi ønsker å jobbe mot felles mål.

9. Representanten Hartvik Hansen fremmet følgende sak:

Høring - endring av retningslinjer for tildeling av tospråklighetsmidler

Retningslinjer for tildeling av tospråklighetsmidler fastsatt av Sametinget 18. februar 1993 må revurderes og endres da det har vært stor misnøye med disse.

A: Fordelingskriteriene må sendes til høring til berørte kommuner og fylkeskommuner som kommuner inn under forvaltningsområdet for samelovens språkregler. Videre må disse sendes til høring til samiske organisasjoner m.m.

B: Tildeling av tospråklighetsmidlene må også komme den øvrige samiske befolkning til gode, og ikke bare til de offentlige ansatte i stat og kommuner som i dag får tilbud om opplæring i samisk.

10. Representanten Hartvik Hansen fremmet følgende sak:

Delegasjon til overenskomst med Finland om fisket i Tanavassdraget

I brev fra det kgl. utenriksdepartement av 13. januar 1992 krever Finland forhandlinger om ny overenskomst. Sametinget krever minst 2 representanter til forhandlingsdelegasjonen valgt av Sametinget.

Dette må selvfølgelig ikke gå på bekostning av representanter til delegasjonen for Deanu gieldda - Tana kommune, Karasjoga gieldda - Karasjok kommune og laksefiskeforeningen i Tanavassdraget.

Laksebreveierforeningen for Tanavassdraget og Laksefiskeforeningen for Tanavassdraget må bli fullverdige delegasjonsmedlemmer, og ikke som forrige gang bare observatørstatus.

11. Representanten Eilif O. Larsen fremmet følgende sak:

Laksefisket - en viktig del av det materielle grunnlag for samisk kultur.

Sametinget har i løpet av de fire første arbeidsårene på en meget god makta å anskueliggjøre sammenhengen mellom det materielle grunnlaget/næringsgrunnlaget, og muligheter for å videreføre samisk kultur. Blant annet er det nå et viktig utvalg som arbeider med å komme fram til konkrete forslag for å sikre sjøfisket som en fortsatt sentral basis for samisk kultur.

Arbeiderpartiets sametingsgruppe mener at tida nå er inne til å ta for seg ytterligere en næringssektor som har hatt stor betydning i samisk kombinasjonsnæringsssammenheng. Det gjelder laksefisket. I den forbindelse er det aktuelt med både kortsiktige og langsiktige tiltak.

Kortsiktige:

Sametinget bør umiddelbart ta opp redskapsbegrensningene innen det tradisjonelle sjølaksefisket med de ansvarlige miljøvermyndighetene. Etter vår oppfatning er det helt urimelig at sjølaksefiskerne, slik reglene er i dag, må investere i både kilenøter og krokgarn for å drive et fiske hvor lønnsomheta har gått dramatisk nedover de seinere årene, p.g.a. at oppdrettslaksen har pressa prisene.

Kravet Sametinget bør stille, er at fiskerne selv må kunne bestemme om de vil bruke krokgarn eller kilenot gjennom hele sesongen. Forbudet mot krokgarn de to første, og tre siste ukene av sesongen, må derfor bort f.o.m. våren 1994.

Langsiktige:

Når det gjelder tiltak av mer langsiktig karakter - for å sette laksefisket på kartet som en viktig materiell bærer av samisk kultur - bør det nedsettes et bredt sammensatt utvalg, med representasjon fra Sametinget, andre folkevalgte organer, departementet, og næringsorganisasjoner. Dette utvalget må ha en helhetlig tilnærming til temaet, ta for seg både sjø og elv, og muligens også ta for seg de øvrige anadrome fiskeartene - sjørøret og sjørøye.

Hovedtrekkene i utvalgets mandat bør være:

- å definere de samiske interessene innen laksefisket - herunder klargjøre den plass laksefisket har hatt, og har i kombinasjonsnæringsssammenheng i samiske strøk.
- redegjøre for statens tidligere håndtering av disse interessene
- ut fra det eksisterende rettsgrunnlag komme med forslag til hvordan laksefisket i fremtiden best kan være med på å sikre det materielle grunnlaget i samiske områder, blant annet angi tiltak for å høyne prisen på villaks.

Et meget viktig punkt i utvalgets arbeid må også være å foreta en gjennomgang av den praksis staten som grunneier har hatt i Finnmark, når det gjelder sjølaksefiskeplassene. Fra slutten av 1970-tallet og fram til dag har det vært en bevisst og meget sterk nedskjæring i antallet lakseplasser. Dette har helt klart redusert næringsmulighetene i mange strøk, og er neppe i samsvar med de prinsippene sentralmyndighetene i dag legger til grunn for sitt urbefolknings- og minoritetspolitiske engasjement.

SAK 36/93 NOU 1992:15 KOMMUNE- OG FYLKESINDELINGEN I ET NORGE I FORANDRING - HØRING**Dokumenter:**

- Brev av 13.08 1992 - Høring
- Brev av 01.09.1992 fra Kommunaldep. - ettersendelse av liste over høringsinstanser
- NOU 1992: 15 Kommune og fylkesinndelingen i et Norge i forandring

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametinget ser det som viktig at prinsipielle retningslinjer for den fremtidige kommune og fylkesinndeling blir vurdert. Dette synes nødvendig ut fra de endringer som har skjedd innen kommunesektoren og i de øvrige samfunnsforhold over lengere tid. Sentralt i dette finner en betydelige strukturelle endringer. Som utredningen viser til, taler den utvikling en har opplevd i løpet av de siste ti-årene for, at en ser nærmere på hvorvidt de geografiske grenser for administrasjonsområdene på kommune- og fylkesplan fungerer tilfredsstillende, både i forhold til befolkningens ønsker og krav, samt ut fra mer overordnede samfunnsmessige mål.

Utredningen åpner for interessante problemstillinger, men Sametinget vil innledningsvis bemerke at det er en generell mangel ved slike utredninger at samiske perspektiver utelates ved fastsettelse av mandat, oppnevning av utvalg og i selve utredningsprosessen. Dette har medført at viktige samiske hensyn er utelatt i denne utredningen. Å finne frem til den mest hensiktsmessige kommune- og fylkesstruktur omfatter selvsagt mer enn bare å endre geografiske grenser. Her dreier det seg om et meget sammensatt problemkompleks hvor flere prinsipielt viktige hensyn må veies mot hverandre i en vurdering av hvilke funksjoner kommuner og fylkeskommuner skal ha i den samlede offentlige forvaltning. Samtidig med målet om å skape rasjonelle og bærekraftige enheter er det også viktig å legge forholdene til rette for å oppnå forvaltningsenheter som er i stand til å bevare og videreutvikle ideen om lokalt selvstyre.

Sametinget mener det er nødvendig å sette spørsmålsteget ved utvalgets avgjørende vektlegging på teknisk-økonomiske argumenter. Ved vurdering av fremtidige kommune- og fylkesavgrensninger i samiske områder bør også andre samfunnsmessige forhold enn effektivitets- og rasjonaliseringshensyn legges til grunn. Etnisitet, språk og kultur er faktorer som i denne forbindelse må tillegges betydelig vekt. Et nødvendig utgangspunkt for vurderingen er at kulturelle og naturgitte forutsetninger varierer såvidt mye fra landsdel til landsdel, at det neppe er mulig å finne frem til en homogen ideell kommunestørrelse eller en homogen kommunestruktur. Hva som vil være den mest tjenlige inndeling må vurderes konkret ut fra forholdene på stedet.

I forslaget til fremtidig inndeling av kommunene med en minimumsstørrelse på 5000, ligger det at det forutsettes at de geografiske forholdene ligger til rette for dette. Inndelingen baseres på funksjonelle regioner, med et naturlig senter i hver kommune. Sametinget anser de prinsipielle retningslinjene for den fremtidige kommune- og fylkesinndeling å være realistisk å legge til grunn i områder i landet med høy befolkningskonsentrasjon. Retningslinjene vil kunne gjennomføres i mer sentrale områder. Tinget er derimot i tvil om utvalgets forslag kan nyttes i samme grad i samiske bosettingsområder med mer spredt bosettingsstruktur og lavere befolkningstetthet. I kommuner og fylkeskommuner med

tradisjonell samisk bosetting er forholdene slik at utvalgets forslag til prinsipielle retningslinjer vanskelig kan nyttes for å nå samfunnsmessige mål. I samiske områder er avstandene store og antall innbyggere forholdsvis lav, slik at prinsippet om funksjonelle regioner vanskelig kan nyttes som utgangspunkt for gode kommunale løsninger. Forslagene utredningen fremmer synes dermed å være lite tilpasset og mindre anvendelige som grunnlag for å vurdere situasjonen i de nordligste fylker og fylkeskommuner.

Sametinget er av den oppfatning at det ikke synes å foreligge nok tungtveiende argumenter for kommunesammenslåinger i de nordlige deler av landet. Dette synes heller ikke å gi store effektivitets- og rasjonaliseringsgevinster. Men tinget ser likevel ikke bort fra at det vil kunne være behov for enkelte grensejusteringer kommunene og fylkene imellom.

Generelt vil ulike hensyn og argumenter legges til grunn ved vurdering av kommunestørrelser. Større kommuner tilsier bedre unyttelse av stordriftsfordeler. Gjennom etablering et større territorielt nedslagsfelt, reduserer en faren for uheldige sidevirkninger i form av at problemene eksempelvis transporteres til nabokommunen. Større enheter bidrar også til økte planleggingsmuligheter med hensyn til helhetlige løsninger, samt bedre muligheter for innsats innen miljøvern og næringsengasjement. Mindre kommuner vil derimot kunne være mer tilpasset lokale preferanser og behov, og vil øke mulighetene for lokalpolitisk deltakelse. Det er i denne forbindelse verdt å merke seg forskningsresultater som viser at det er en tendens til at befolkningens tilfredshet øker når kommunestørrelsen reduseres.

Grunnlovens § 110A og sameloven har medført nye rammebetingelser for arbeidet med samiske spørsmål i Norge. Sametinget er et redskap som blant annet skal bidra til å styrke samenes politiske stilling og til en rettferdig behandling av det samiske mindretall. Tinget ser det som viktig at det tas hensyn til samiske interesser i kommuner hvor samene er i klar minoritet. Gjennom store enheter kan minoriteten få vanskeligere kår for egen kulturutvikling og politisk interesseartikulering. Dette er også argumentasjon som Sametinget tidligere har lagt til grunn i spørsmålet om fusjonering av kommuner. Sametinget vurderte forhold omkring kommunesammenslåing i forbindelse med Buvikutvalgets innstilling, NOU 1989: 16 om kommuneinndelingen for byområdene Sarpsborg, Fredrikstad, Arendal, Hamar, og Hammerfest. Sametinget frarådet dengang kommunesammenslåing hvor Kvalsund kommune inngår i en storkommune med Hammerfest og Sørøysund. Dette ut fra kulturelle og geografiske hensyn. Sametinget viste til at Kvalsund er en sjøsamisk kommune hvor næringsstrukturen i stor grad er basert på kombinasjonstilpasning som småbruk og lokalt fiske og at mindre kommuner på en bedre måte ivaretar spesielle særtrekk enn større kommuner er i stand til. Sametinget var av den formening at Kvalsund kommune bedre ville være i stand til å ivareta og utvikle den sjøsamisk kultur og bosetting enn Hammerfest som storkommune.

Sametinget pekte også på mulighetene som ligger i styrking og videreutvikling av det interkommunale og regionale samarbeidet. Sametinget så utviklingen av modeller for kommunalt samarbeid i mange tilfeller å være vel så gode løsninger på interkommunale problemer en det en kommunesammenslåing representerer.

En annen side, som etter Sametinget vurdering bør tillegges oppmerksomhet i debatten, er nasjonalstatsgrensenes betydning i samiske områder. Fra samisk hold er det blitt hevdet at riksgrensene skaper et større problem en nåværende kommune- og fylkesgrenser. Riksgrensene har over tid medført et unaturlig skille blandt befolkningen og er nærmest en bremsekloss for samisk samarbeid på Nordkalotten. For Sametinget er det en målsetting å oppnå et større og bredere samisk samarbeid over landegrensene. I et slikt samarbeid vil

spesielt tilstøtende kommuner kunne spille en viktig rolle, noe som skaper en ekstra utfordring for nevnte kommuner.

Selv om det generelt har falt utenfor utvalgets mandat å evaluere gjeldende funksjonsfordeling mellom staten, fylkeskommunene og kommunene, er det her nødvendig å vurdere Sametingets rolle i henhold til øvrige forvaltningsnivåer. I og med opprettelsen av Sametinget er også de institusjonelle rammebetingelsene i tillegg til de strukturelle betingelsene, endret. Selv om Sametinget i dag ikke innehar noen klar territoriell forankring med forvaltningsmyndighet over bestemte geografiske områder på linje med fylkeskommuner og kommuner, vil en eventuell utvidelse av Sametingets myndighetsområde også være av betydning og bidra til endrede rammevilkår for fylkeskommuner og kommuner.

Når det gjelder den framtidige organisering av de virksomheter som omtales i utredningen er det svært viktig i framtiden å legge et helhetlig syn på samfunnsutviklingen i samiske områder. Dette omfatter ikke bare kriterier for dragnings- og fylkesgrenser og funksjonsfordelingen mellom stat, fylkeskommune og kommune. På sikt er det en rekke tilstøtende spørsmål som det vil være naturlig å ta med i vurderingen i denne sammenheng. Siktemålet er å legge forholdene til rette for større samisk selvbestemmelse på områder hvor tinget finner dette naturlig og rimelig. Sametinget vil her vise til det arbeid som utføres i Samerettsutvalget vedrørende spørsmål om rettigheter til land og vann. Eventuelle forslag om lokale forvaltningsløsninger i samiske områder vil også få konsekvenser for kommunenes virksomhet.

Tinget viser også til at det i dag pågår en drøftelse av internasjonaliserings- og regionaliseringsprosesser i Norge. Det arbeid som forestås og planlegges i forbindelse med opprettelsen av Det euroarktiske barentssamarbeid, nordkalottsamarbeidet og spørsmålet om en egen samisk region hører naturlig til dette saksfeltet.

I tillegg vil Sametinget henlede oppmerksomheten mot spørsmålet om en samekonvensjon, det samiske samarbeidet over landegrensene, spørsmålet om en egen samisk fiskerisone og de erfaringer som er gjort i forbindelse med forsøksordningen med frikommuner i Norge. En naturlig fortsettelse av denne vil i samiske områder kunne være å utvikle forsøksordninger der det legges til rette for egne inndelinger i ressursområder. Sametinget viser til at det foreligger et historisk grunnlag for dette i den tradisjonelle inndelingen av de samiske områdene i ulike siidaer. Det er derfor en utfordring å gi også dette begrepet et framtidsrettet meningsfylt innhold som et framtidig forvaltningsbegrep med utgangspunkt i dagens problemstillinger.

Sametinget vil avslutningsvis vise til at en helhetlig vurdering av disse spørsmålene kan medføre nye løsninger med hensyn til geografisk differensiering, funksjonsfordeling og forvaltningsnivåer i samiske bosettingsområder.

SAK 37/93 SAMISK MEDLEMSSKAP I NORDISK RÅD

Dokumenter:

-SOU 1990: 91 Samerätt och samiskt språk, bilaga 2, sidene 295- 312.

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametinget går inn for å søke om samisk medlemskap i Nordisk Råd. Sametingsrådet får fullmakt til å utforme en medlemskapsøknad i samarbeid med Sameparlamentet i Finland og Sametinget i Sverige.

Medlemsskapsøknaden legges fram for Sametinget til endelig godkjenning.

SAK 38/93 SAMARBEID MELLOM DE SAMISKE FOLKEVALGTE ORGAN

Dokumenter:

- Innstilling i sak R 108/93

Sametinget fattet følgende vedtak:

Med utgangspunkt i at samene er ett folk, går Sametinget i Norge inn for at det skal utvikles et stadig nærmere samarbeid mellom de tre samiske folkevalgte organ i Norge, Sverige og Finland. Samarbeidet skal ha som siktemål å koordinere behandlingen av enkeltspørsmål som angår samer i mer enn ett land og samene som ett folk, å utvikle praktiske samarbeidsformer mellom de samiske folkevalgte organ på alle områder hvor det er naturlig å legge til rette for felles samiske opptreden og felles samisk representasjon i nordiske og internasjonale organer. For å løse disse oppgaver, kan det opprettes egnede samarbeidsorgan.

SAK 39/93 NOU 1993:18 - LOVGIVNING OM MENNESKERETTIGHETER - HØRING

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametinget viser til at menneskerettighetsutvalget har avgitt en utredning; NUO 1993: 18 Lovgivning om menneskerettigheter som er sendt ut på høring.

Utredningen gir etter Sametingets syn en fylldig beskrivelse av menneskerettighetskonvensjonene og deres stilling i norsk og fremmed rett.

Sametinget viser til at utvalgets forslag vil bety en dyptgående reform med hensyn til menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Sameness og urbefolkningers rettstilling er i denne sammenheng sentral. Utredningen har ikke tatt tilstrekkelig hensyn til dette og ut fra Sametingets mening er det en svakhet som må rettes opp.

Sametinget slutter seg til utvalgets innstilling om at konvensjoner Norge har ratifisert innkorporeres i norsk rett. I denne sammenheng vil vi gi full støtte til utvalgsmedlemmenes K. Nandrup Dahl og C. Smiths forslag om innkorporasjon av all folkerett Norge er bundet av. Sametinget slutter seg til at forslaget om endring i Grl.§ 26 ved tillegg av følgende nye tredje ledd:

"Folkeret, herunder Traktater af hvilke Norge er bundet, er en Del af norsk rett."

Dette innebærer en inkorporasjon av all folkerett, både spesiell og allminnelig folkerett. Konsekvensen av dette er at man går over til monistisk system, dvs. at skillet mellom norsk og internasjonal rett fjernes. Sametinget anser at dette forslaget er i samsvar med de systemer og utviklingen i de rettsstater det er naturlig å sammenligne seg med. Det vil også gi de internasjonale konvensjoner den betydning de bør ha når Norge har ratifisert disse.

Dette vil bety at alle relevante konvensjoner som Norge har og eventuelt kommer til å ratifisere automatisk blir en del av norsk rett. Dermed behøver man ingen særskilt formell innarbeidelsesakt. For samene vil dette i første omgang få virkning for ILO konvensjon nr. 169 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter.

Skulle mindretallets forslag i utvalget ikke få gjennomslag, med opprettholdelsen av det dualistiske systemet som resultatet, mener Sametinget at også ILO konvensjon nr. 169 bør inkorporeres ved lov på samme linje som Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, FN-konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Dersom ILO konvensjon nr. 169 ikke blir inkorporert ved lov vil den i realiteten fremstå mer som et politisk dokument enn et juridisk bindende dokument. Selv om det er slik at folkerettslige regler i stor utstrekning blir lagt til grunn av norske domstoler og forvaltningsmyndigheter uten en uttrykkelig innarbeidelse så kan man på ingen måte være sikker på at dette alltid vil skje.

Sametinget viser til at ILO konvensjon nr. 169 - som den eneste globale urbefolkningskonvensjon - må betegnes som helt sentral på området for urbefolkningsrettigheter. Likeledes som den også er helt sentral for samene i Norge - som fremstår som rettssubjekter i forhold til konvensjonsbestemmelsene.

For å være sikker på at norske domstoler og forvaltningsmyndigheter tar hensyn til konvensjonsbestemmelsene er derfor inkorporasjonsbehovet påtrengende. En inkorporasjon vil også ha en betydelig signaleffekt både i forhold til det internasjonale samfunnet og i forhold til den samiske befolkningen. Signaleffekten i forhold til det internasjonale samfunnet må antas å ha særlig betydning, ved at Norge på den måten kan gi et viktig bidrag til aksepteringsprosessen i forhold til denne konvensjonen. En inkorporasjon vil også medføre at konvensjonen blir mer kjent og lettere tilgjengelig for alle aktører, det være seg domstoler, forvaltningsmyndigheter og andre naturlige berørte aktører.

I tråd med det positive initiativ myndighetene har vist for at de internasjonale konvensjoner skal innarbeides i norsk lov, bør derfor ILO-konvensjonen også inkorporeres.

Sametinget krever derfor at ILO konvensjon nr. 169 formuleres i et direkte lovvedtak for å være sikker på at den vil bli anvendt av norske domstoler og forvaltningsmyndigheter.

SAK 40/93 FREMTIDIG SAMISK AVISSTRUKTUR**Dokumenter:**

- Brev av 17.juni 1993 fra Kulturdepartementet.
- Utskrift av møtebok i sak R 70/93 Sametingsrådet
- Brev av 09.07.93 fra Sametingsrådet til Kulturdepartementet
- Brev av 09.07.93 fra Kulturdepartementet til Sametinget.
- Retningslinjer for tilskudd til visse publikasjoner
- Retningslinjer for tilskudd for språkutvikling i samiske publikasjoner og aviser

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametinget viser til at media for den samiske befolkning gjennom de siste 15 år har hatt en rivende utvikling. Da forbudet mot samisk i skolene i ble opphevet på 60- tallet var det ingen som kunne forutse den utvikling som har funnet sted. Sendingene på samisk i NRK har utviklet seg fra kun noen minutter daglig til dagens modell med over to timers sendetid daglig.

Også for det skrevne ord har utviklingen gått fremover.. Utviklingen har imidlertid ikke skjedd med samme tempo på dette området. Det er nå ca. 15 år siden den første samiskspråklige avis ble til i nyere tid. Statusen for samisk språk har siden den gang hatt en rivende utvikling. Samisk er lovfestet som likeverdig med norsk i samelovens språkregler og samisk brukes som aldri før i offisiell sammenheng.

I løpet av de siste år har det blitt etablert folkevalgte samiske organ i både Norge og Sverige. Finland fikk sitt sameparlament for 20 år siden. I den sammenheng er utbyggingen av en differensiert dagspresse fundamental for en demokratisk utvikling. Dette bl. annet for å få en fri og uavhengig formidling av de folkevalgte organs virksomhet.. Sametinget har derfor som en av sine mål å sikre en differensiering av den samiske pressen for å sikre en demokratisk utvikling i det samiske samfunn.

Samiskspråklige tekster, og særlig aviser, har til nå vært en mangelvare i Norge. Det samiske samfunn har i likhet med det norske behov for pressetilbud på et vidt felt. Det trengs tilbud for alle grupper innenfor det samiske samfunn, her kan nevnes tilbud for barn, tilbud for unge og tilbud for mer voksne. Dette eksisterer i liten grad i dag.

En større bredde i tilbudet er både ønskelig og nødvendig. Derfor bør man ivareta flest mulige initiativ som fremmer utgivelse av stoff på samisk. Dette har også med alfabetisering av befolkningen å gjøre. Sametinget har derfor som målsetting at følgende pressetilbud skal etableres:

- Samiskspråklige dagsaviser
- Samiskspråklige ungdomsmagasin
- Samiskspråklige barneblad

De samme tilbud bør også utgis på lule- og sørsamisk.

Samiske media bør også ta ansvar for hele det samiske folk. Samisk presse bør da ikke ha en for sentralisert struktur. Dette kan medføre at nyhetsformidlingen blir ensidig. Behovet til de mindre dialektene, lule- og sørsamisk, bør også vektlegges. Av den grunn bør en ha en desentralisert struktur over samisk media slik at nyhetsformidlingen griper fatt i spørsmål som angår hele den samiske befolkning og når ut til de dette gjelder.

En samisk presse må være fri og uavhengig. Imidlertid har ikke det samiske samfunn de samme rammebetingelsene som det norske og f.eks. vil samisk avisdrift sjelden bli bedriftsøkonomisk lønnsomt. Privat kapital vil derfor ikke være tilgjengelig til oppstart av samiske avisbedrifter. Av den grunn må det offentlige inn med kapital til oppstart og drift av pressebedrifter.

Utfordringen for Sametinget blir å tilpasse finansierings- og driftstilskuddsordningene slik at det ikke etableres monopol eller at enkelte grupperinger får for stor innflytelse over samisk media. Prinsipielt bør samisk presse være styrt av samene selv.

Samisk presse trenger særskilte virkemidler for å kunne bestå. På grunn av den skolepolitikk som ble ført er det kun de siste 20 år at den samiske befolkning har hatt anledning til å lære å lese og skrive sitt eget språk. En stor del av den samiske befolkning er dermed analfabeter i sitt eget språk. Dette medfører at samisk presse ikke har så stort nedslagsfelt som kunne forventes og samiske publikasjoner vil dermed i løpet av nærmeste fremtid ikke forvente å kunne oppnå så store oppslagstall at driften kan gå med balanse.

De pressestøtteordninger som i dag eksisterer administreres i dag av Kulturdepartementet. Nå som Sametinget er etablert kan det være naturlig at Sametinget tar ansvar for administrere denne ordningen.

Sametinget ber derfor Kulturdepartementet gjøre framlegg for å øke posten for tilskudd til samiske aviser for å øke bredden i den samiskspråklige pressen. Sametinget vil også for fremtiden i samarbeid med departementet vurdere hensiktsmessige ordninger slik at Sametinget kan overta posten for dette tilskuddet.

Inntil disse ordningene er etablert bør de eksisterende samiskspråklige aviser tildeles støtte på samme vilkår.

Ved vurderingen av støtte bør det legges vekt på hvorvidt avisene også bruker lulesamisk og sydsamisk, idet disse hoveddialektene er meget forsømt i avissammenheng.

De ordninger for samisk pressestøtte som finnes bør i det vesentligste ta sikte på å støtte opp om samiskspråklig presse. Imidlertid må det også alltid finnes rom for å opprettholde og videreutvikle en nyhetsformidling på norsk om samiske forhold.

SAK 41/93 LETING ETTER, OG UTVINNING AV MINERALSKE RESSURSER I SAMISKE OMRÅDER**Dokumenter:**

- Brev av 21.09.93 fra Statskog Finnmark til Sametinget
- Brev av 16.09.93 fra Statskog Finnmark til kommunene
- Brev av 03.09.93 fra Simonæs & Musæus til Statskog Finnmark
- Brev av 03.09.93 fra Simonæs & Musæus til 10 kommuner i Finnmark
- Erklæring om rett til leting og prøvetaking for Rio Holding Norway A/S m.h.t. forekomster av ikke mutbare mineraler av 23.08.93
- Brev av 1. november 1993 fra Rio Holding Norway A/S
- Brev av 9. november 1993 fra Karasjok kommune til Statsskog SF
- Brev av 5. november 1993 fra Kautokeino kommune til ulike adressater

Sametinget fattet følgende vedtak:

I den senere tid har det vært en økende fokusering på de samiske områders ressursrikdom. Gjennom Barentsregionen og andre internasjonale fora fokuseres det på de naturgitte forutsetningene i nordområdene. Dette gjør det til et potensielt vekstområde med hensyn på økonomisk virksomhet basert på både fornybare og ikke-fornybare ressurser. I denne sammenheng er de rike mineralforekomstene fokusert på som svært sentrale. Det seneste eksempelet er initiativet fra det multinasjonale storkonsernet Rio Tinto Zinc som gjennom sitt datterselskap Rio Holding Norway A/S (RHN) ønsker å drive diamantleting og eventuell drift i Finnmark.

Sametinget vil gjennom dette uttrykke sin prinsipielle holdning til slik virksomhet i lys av de mål tinget selv har etablert for sin virksomhet, men også de nasjonale og internasjonale målsettinger og forpliktelser som er knyttet til samenes rettigheter som urbefolkning. I dette ligger det klare føringer på hvordan ressursene i de tradisjonelle bosetningsområdene kan og bør forvaltes.

Den enkeltsaken som nå er kommet frem avdekker svikt i sentralmyndighetenes praktisering av egne forpliktelser overfor samene som urbefolkning. Samtidig avdekkes forvaltnings-apparatets mangel på kunnskap om det lovverk som er etablert, og de politiske vedtak som er fattet, for å sikre samene medinnflytelse. På møte med de samiske organisasjoner 17. februar 1981 lovet Regjeringen bl.a. følgende:

6. Det vil ikke fra Regjeringens side bli tatt initiativ til større inngrep i naturområdene på Finnmarksvidda utover den begrensede utbygging av Altaelva som nå er vedtatt - før Samerettsutvalget har avsluttet sitt arbeid med rettighetsspørsmålene. Tiltak som er ønsket av hensyn til samferdsel og lignende skal i tilfelle drøftes særskilt bl.a. med samenes organisasjoner. (Ot.prp. nr. 33 (1986-1987) pkt. 2.3, s. 9)

Sametinget har ved flere anledninger uttrykt prinsipielle motforestillinger mot naturinngrep i samiske områder. I sak 43/90 Prospektering A/S - søknad om konsesjon for uttak av naturstein - Naranaš - uttalelse, sies det blant annet:

Sametinget vil slå fast at retten til det område det her er tale om med alle områdets ressurser både over og under jorden tilhører det samiske folk ...

Den formulering som her er uttrykt er grunnleggende for Sametingets holdning til forvaltningen av ressursene i de samiske områder. I denne sammenheng er det viktig å gjøre oppmerksom på at Norske myndigheter gjennom ratifiseringen av ILO - konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, 1989, også tilkjenner sin støtte til denne oppfatningen. I konvensjonens artikkel 14 heter det blant annet at:

1. Vedkommende folks rett til å eie og besitte de landområder der de tradisjonelt lever, skal anerkjennes. ...

Konkret berører også konvensjonen den problemstilling som i denne saken er sentral, forholdet til mineraler og ressurser under jorden. I artikkel 15 heter det blant annet at:

2. I de tilfeller der staten beholder eiendomsretten til mineraler, ressurser under jorden eller andre ressurser som finnes i landområdet, skal myndighetene ikke sette i gang eller tillate noen tiltak for utforskning eller utnyttning av slike ressurser i disse folks landområder, før det er opprettet eller tatt i bruk rådføringsordninger med disse folk, for å fastslå om og i hvilken utstrekning deres interesser kan bli skadelidende. ...

Under henvisning til artikkel 15 i konvensjonen uttalte Sametinget i sak 39/92 ILO-rapport over ratifiserte konvensjoner - konvensjon nr. 169 om urbefolkninger av 1989 - førstegangsrapport følgende:

Art. 15 forutsetter at urbefolkningene har rett til naturressursene innenfor sine landområder. Dette innebærer blant annet rett til fallrettigheter, friske trær, jaktbart vilt, fiske i innsjøer og vassdrag, og blant annet de rettigheter som er tillagt grunneieren i henhold til bergverkslovgivningen.

Bestemmelsen antas også å omfatte rett til en mer aktiv deltagelse i form av den økonomiske utnyttelsen av eventuelle ressurser. Dette innebærer at samene har rett til avgifter f.eks. ved at andre utnytter ressurser i samiske områder. ...

ILO-konvensjonen pålegger myndighetene å foreta en systematisk gjennomgang av lover, regelverk og administrativ organisering for å verne samenes rettigheter og å garantere at deres integritet blir respektert. Sametinget har ved gjentatte anledninger påpekt forhold som viser at det er svært mye som gjenstår før man kan si at dette er tilfelle.

I Finnmark har staten påstått seg som eier av i hovedsak all grunn. Forvaltningen av denne grunnen ble endret ved at direktoratet for statens skoger ble omorganisert til et statsforetak, Statskog SF. Den såkalte statens umatrikulerte grunn i Finnmark er nå registrert og grunnbokhjemmelen overført et annet rettssubjekt, Statskog SF.

Sametinget uttrykte i sin behandling av omorganiseringen bekymring for at staten på denne måten svekket den politiske styringen med forvaltningen av disse områdene og etablerte en forvaltningsordning der forretningsmessige kriterier ble mer sentrale. Tinget er klar over at Statskog SF representert ved jordsalgskontoret i Finnmark er pålagt å følge samme retningslinjer som før omorganiseringen m.h.t. forvaltningen. Det skapes imidlertid betydelig usikkerhet m.h.t. hvorvidt organene underlagt Statskog SF i sin daglige virksomhet fatter forvaltningsvedtak som kan påklages, eller om vedtak betraktes som forretningsmessige disposisjoner som tilligger foretaket å fatte uten klageadgang. På denne bakgrunn vil Sametinget fortsatt hevde at omorganiseringen av direktoratet for statens skoger til statsforetak har medført en endring av forvaltningsordningen, og er dermed i seg selv et

brudd på de lovnader myndighetene har kommet med i forbindelse med samerettsutvalgets arbeid.

Konkret har søknaden fra RHN om eksklusive leterettigheter etter diamanter og opsjon på eventuelle funn aktualisert svært prinsipielle spørsmål, og avdekket klare svakheter i statlige myndigheters behandling av slike saker. Sametinget mener at prinsippene i bergverkslovgivningen vedrørende mutbare mineraler, og forvaltningspraksis vedrørende de ikke-mutbare mineraler, bryter totalt med tradisjonene i samisk kultur og næringsvirksomhet. Dette uttrykkes ved at det å finne og eventuelt utvinne drivverdige forekomster av mineraler gjennom alle tider har vært oppfattet som en klar rettighet som går foran andre samfunnsinteresser. Det er blant annet etablert norsk rettsoppfatning og forvaltningspraksis at enhver har rett til å lete etter mineraler hvor de måtte ønske. I henhold til lovgivningen kan man faktisk ikke stille spørsmålstegn med leterens kvalifikasjoner, eller i praksis avgrense områdene det blir bedt om leterett. Dette illustreres da også i ovenfor nevnte sak der RHN uten høringsrunde har fått leterettighet i omlag 80% av Finnmark fylke.

Sametinget er kjent med rutinene ved jordsalgskontoret i Finnmark når det søkes om leterettighet etter ikke-mutbare mineraler der leteavtale normalt gis ved enkel saksbehandling uten høringsrunde i henhold til den frie skjerperetten. Det må imidlertid kunne stilles visse krav til forvaltningsorganene med hensyn på å gi såvidt omfattende rettigheter uten grundigere vurdering som det i ovenforstående sak er gjort. I dette tilfellet kan det også stilles spørsmålstegn ved om man ikke allerede i denne fasen har brutt med intensjonene i ILO-konvensjonens artikkel 15.

I behandlingen av sentrale saker med avgjørende betydning for bevaringen og utviklingen av egen kultur og samfunnsliv, forutsettes det i sameloven at forvaltningsorgan uoppfordret gir Sametinget anledning til å uttale seg. Det er derfor svært beklagelig og direkte kritikkverdig at Sametinget har vært nødt til å kreve høringsrett når det nå viser seg at RHN i realiteten også har søkt om håndgivningsavtale, det vil si enerett på leting og opsjon på drift innenfor det samme området.

I brev av 21.09.93 hevder Statskog Finnmark at det kreves regelendring dersom Sametinget skal gjøres til høringsinstans i slike saker. Det skulle være unødvendig å forklare norsk lov for et forvaltningsorgan, men ovenstående påstand tyder på at sentrale myndigheter har unnlatt å informere egne organ om innholdet i sameloven. Der er det i § 2.2 en klar henstilling til alle offentlige organer om uoppfordret å gi Sametinget anledning til å uttale seg før de treffer avgjørelse i saker på Sametingets arbeidsområde. Sametinget forutsetter at Statskog Finnmark ikke oppfatter mineralleting og eventuell drift i 80% av Finnmark fylke som utenfor Sametingets arbeidsområde.

Sametinget vil på bakgrunn av det ovenstående be jordsalgsmyndighetene omgjøre vedtaket om leterett i det området som er beskrevet i erklæringen av 23. august 1993, og krever at foreliggende søknad fra RHN om enerett til leting og utvinning av diamanter avslås.

Sametinget konstaterer et behov for justering av regelverket for behandling av tilsvarende saker med sikte på en ivaretagelse av samiske interesser i tråd med lovgivning, internasjonale konvensjoner og politiske løfter.

SAK 42/93 SAMETINGETS BUDSJETT FOR 1994 - FORDELING

Dokumenter:

- St.prp. nr. 1 (1993-1994) for budsjetterminen 1994-Kommunaldepartement
- Sak 7/93 Statsbudsjettet for 1994, kap. 503 - tilskudd til samiske formål - problem og stillingsnotat

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametingets virksomhetsplan er fra 1993 erstattet med en ren budsjettbehandling der de ulike rammebevilgninger til tiltak er fordelt, samt at det er foretatt en fordeling av midler til hhv politisk- og administrativt arbeid.

Fordelingen av ressursene under post 01 og 11 vil bli foretatt på første plenumssamling i 1994.

Fordeling av forvaltningsoppgaver

Sametinget legger opp til at forvaltningsoppgavene skal fordeles som følger:

Samisk kulturråd:

Samisk kulturfond
Samisk kultursenter Hattfjelldal
Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner
Tilskudd til samiske barns oppvekstvilkår
Samisk kultursenter Árran
Samisk forlagsdrift

Samisk næringsråd:

Samisk utviklingsfond
Forsøksprosjekt med næringskombinasjoner
Tilskudd til samisk husflid
Utdanningsstipend til samisk ungdom

Samisk språkråd:

Tospråklighetsmidler til kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametingsrådet:

Tilskudd til gruppesekretærer i Sametinget
Tilskudd til samiske hovedorganisasjoner

Det foretas en viss omfordeling av forvaltningsoppgaver tillagt de underliggende råd i 1994. Samisk kulturråd overtar forvaltningen av tilskuddet til samiske forlag. Begrunnelsen er at

det faglige forvaltningsansvaret for øvrige ordninger rettet mot samiske forlags virksomhet er nært knyttet til andre oppgaver som er tillagt kulturrådet.

Kap. 3540 post 52 Samisk kulturråd

I forhold til bevilgningene for 1993 er rammen for de ulike tiltakene som til nå har vært fordelt via kulturdepartementet økt med kr 701.000,-.

Sametinget vil for 1994 fordele rammen på kr 8.705.000,- som følger:

Tiltak	1993	1994
Samisk kulturfond	5.144	5.200
Samisk kultursenter Hattfjelldal	725	765
Tilskudd til samiske kulturorganisasjoner	635	740
Samisk forlagsdrift	1.500	1.500
Samisk kultursenter Árran	0	500
Sum	8.004	8.705

Samisk kultursenter Árran i Drag i Tysfjord ferdigstilles i løpet av 1994. Det avsettes inntil kr. 500.000,- i driftsstøtte for andre halvår 1994. Midlene skal gå til delvis dekning av kultursenterets drift. Sametinget ser på etableringen av senteret som et viktig redskap i styrkingen av samisk kultur i området og vil ta initiativ til å få etablert en fast driftstilskuddsordning for samiske kulturhus i løpet av 1994.

Tilskuddet til samiske kulturorganisasjoner styrkes som resultat av de nye retningslinjene for samiske organisasjoner på kap. 3540 post 70. I 1994 vil organisasjoner som tidligere mottok støtte gjennom denne ordningen, men som faller utenom retningslinjene for samiske organisasjoner kunne søke om tilskudd til samiske kulturorganisasjoner.

Kap. 3540 post 70 Tilskudd til andre samiske formål

I forhold til statsbudsjettet for 1993 er rammen på post 70 økt med kr 55.000,-.

Sametinget vil for budsjettperioden 1994 fordele post 70 som følger:

Tiltak	1993	1994
Tilskudd til samiske organisasjoner	2.665	2.700
Tilskudd til samisk husflid	4.350	4.100
Tilskudd til gruppesekretærer i Sametinget	700	850
Utdanningsstipend til samisk ungdom	700	800
Tilskudd til samiske barns oppvekstvilkår	1.230	1.250
Sum	9.645	9.700

Tilskuddet til samisk husflid ble i 1992 styrket med kr. 1,5 mill. grunnet etableringen av utviklingssenteret i Guovdageaidnu. Denne bevilgningen ble opprettholdt i 1993. For 1994 foreslås det en tilleggsbevilgning på kr. 1,25 mill. da Sametinget ser det som sentralt at utviklingssenteret skal få tid til å stabilisere sin virksomhet.

Tilskuddet til gruppesekretærer ble i Sametingets problem- og stillingsnotat til statsbudsjettet 1994 foreslått øket med kr. 500 000. Det foreslås derfor en økning på kr. 150 000 på denne bevilgningen for å styrke gruppene på Sametinget neste år.

Utdanningsstipendet til samisk ungdom ble første gang utdelt høsten 1993 med en ramme på kr. 700 000 for skoleåret 1993-1994. På bakgrunn av den relativt store søkermassen til dette stipendet foreslås rammen økt til kr. 900 000 for skoleåret 1994-1995 med forutsetning om en tilsvarende bevilgning fra Stortinget i 1995.

Det tas forbehold om Stortingets endelige behandling av statsbudsjettet.

SAK 43/93 GODTGJØRELSER TIL SAMETINGETS REPRESENTANTER OG UNDERLIGGENDE RÅD

Sametinget fattet følgende vedtak:

1. Saken om godtgjørelser til Sametingets representanter og underliggende råd utsettes til neste plenumsmøte.
2. Sametingsrådet nedsetter en gruppe med representasjon fra Sametingets grupper til å forberede godtgjørelsessaken, herunder også sametingsgruppenes økonomi.

SAK 44/93 FORSLAG TIL NY LOV OM BARNEHAGER - HØRING

Dokumenter:

- Brev av 11.08.93 fra Barne- og familiedepartementet vedlagt høringsnotat.

Sametinget fattet følgende vedtak:

Barne- og familiedepartementets høringsnotat vedrørende ny lov om barnehager viser positive tendenser med hensyn til samiske barns barnehagetilbud. Det er derfor beklagelig at departementet i forslaget til lovtekst avgrenser samiske barns rettigheter til gjeldende i "samiske distrikt".

Sametinget har i sin behandling av sak 4/93, Rammeplan for barnehagen - det samiske tillegget, påpekt at samiske barn skal ha en lovfestet individuell rett til et barnehagetilbud bygd på samisk språk og kultur.

I Regjeringens melding til Stortinget, St. meld. nr. 52 Om norsk samepolitikk, kap. 15.2.1, heter det:

Barne- og familiedepartementet arbeider med endringer i barnehageloven og vil foreslå at kommunenes ansvar for at barnehagetilbudet for samiske barn er tilpasset deres språk og kultur, tydeliggjøres.

Departementets forslag lyder som følger (§ 3, 3. ledd):

Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.

Departementets forslag til § 3, 3. ledd, sikrer samiske barn i samiske distrikt retten til et barnehagetilbud tilpasset deres språk og kultur. Departementet bruker grunnskolelovens § 40a som argument for å begrense retten til et geografisk område. Departementet viser til Sametingets behandling av samisk tillegg til nasjonal rammeplan for barnehagene, der det understrekes at barnehageloven må tilføyes en bestemmelse som sikrer at samiske barn får et barnehagetilbud tilpasset deres språk og kultur. Departementet sier derimot i sitt høringsnotat ingenting om Sametingets syn på samiske barns individuelle rettigheter.

Høringsnotatet viser videre til Norges særlige ansvar for egen urbefolkningsgruppe, og nevner ILO-konvensjon 169 og Grunnlovens § 110 A, som bakgrunn for å foreslå tillegget i § 3 som omhandler samiske barns rettigheter.

I høringsnotatets kap. 9.3 Forslag til lovhjemling av samiske barnehager, sies følgende:

..... , foreslår departementet som tredje ledd i § 3 i ny barnehagelov (om kommunenes ansvar) at barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.

På samme måte som for grunnskoleloven gjelder dette i samiske distrikt. Dette vil likevel ikke være til hinder for at kommuner utenfor de samiske

distriktene tilrettelegger barnehagetilbud for samiske barn som er tilpasset deres språk og kultur.

Sametinget har i sak 41/92 Grunnskoleloven § 40A - forslag til endring, sagt følgende om samiske distrikter.

Sametinget kom i sak S 26/90, med en høringsuttalelse til Samelovens språkregler, som blant annet vedrørte § 40 a. I saken uttalte Sametinget blant annet;

Når det gjelder paragraf 40 a nr.1 viser Sametinget til at begrepet "samiske distrikt" skaper avgrensingsproblemer. Begrepet bør derfor avklares nærmere i forskrifter. Samiske distrikter omfatter etter Sametingets mening de kommuner innen fylkene Hedemark, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark, der det bor samer.

Paragraf 40 a nr.1 ble ikke forandret etter høringsrunden, og det er heller ikke utarbeidet forskrifter som nærmere definerer samiske områder.

Erfaring viser at § 40 a, slik den er utformet, skaper problemer for gjennomføring av samiskundervisning i deler av det samiske området utenfor forvaltningsområdet for språkloven. Meningen med Sameloven var ikke at bruken av samisk skulle begrenses til forvaltningsområdet, men tvertimot bidra til å styrke bruken av samisk språk i hele landet.

En individuell rett til samiskopplæring for barn med samisk bakgrunn må befestes i lovs form. Denne retten kan begrunnes i ILO-konvensjon nr.169 artikkel 26 og 28, samt i FNs konvensjon om barnets rettigheter artikkel 29 pkt.1c og 30.

Retten til et barnehagetilbud tilpasset samisk språk og kultur må være en individuell rett uavhengig av hvor i landet barnet bor. Departementets forslag i paragraf 3 begrenser denne retten til et avgrenset geografisk område. Departementet har ikke definert samiske distrikt, og det er lite trolig at dette vil bli gjort (Jfr. grunnskoleloven). Det er beklagelig at departementet overfører en formulering fra grunnskoleloven ukritisk til sitt lovforslag. Erfaringsmessig har dette vist seg å skape store vansker for gjennomføring av tiltak for samiske barn utenfor forvaltningsområdet for Samelovens språkregler.

Et barnehagetilbud som nevnt over, må også gis til ikkesamiske barn i områder der tospråklighet er et uttalt mål i kommunen og samiskopplæring er obligatorisk. For at norskspråklige barn skal ha mulighet til å utvikle tospråklighet, må det finnes arenaer der de kan høre og praktisere samisk. Barnehagen er en naturlig arena der de fleste av kommunens barn er samlet på dagtid. At en ikke segregerer barn i barnehagen etter språk, vil kunne gi et positivt utslag for det samiske språks status i den enkelte kommune.

I forslaget til lovtøst er det opp til kommunen å avgjøre om det skal gis et tilpasset samisk barnehagetilbud utifra om de definerer seg som et samisk distrikt eller ikke. At tilbudet skal være avhengig av politisk skiftende tendenser på lokalt nivå er meget uheldig. Sametingets syn vedrørende samiske barns individuelle rettigheter må derfor tas til følge.

På denne bakgrunn foreslår Sametinget følgende ordlyd til ny lov om barnehager, § 3, 3. ledd:

Barnehager for samiske barn skal bygge på samisk språk og kultur.

At barnehageloven gir samiske barn rett til et tilpasset tilbud, medfører at rammebetingelsene for samiske barnehager og for barnehager med samiske barn, tilpasses dette. Lovutkastet må i § 2 barnehagens innhold, ta hensyn til at det er snakk om en nasjonal rammeplan med et likestilt samisk tillegg.

I § 11 personalet, må det være en forutsetning at det stilles krav til personale i samiske barnehager om kompetanse i samisk språk og kultur. I barnehager med samiske barn må eventuell manglende kompetanse hos det faste personalet, kompenseres ved at det ansettes f.eks. morsmålstrener.

Sametinget foreslår at § 11 personalet, tilføyes følgende tillegg:

Kommunen bør i størst mulig grad påta seg ansvaret for å skaffe tilstrekkelig kvalifisert personell til samiske barnehager.

**SAK 45/93 SAMISK KULTURMINNEVERN - OVERTAKELSE OG
RETNINGSLINJER**

Dokumenter:

- SU 1:1991 Fremtidig organisering av Samisk kulturminnevern
Sametingets utredninger
- Utskrift av møtebok Sametinget sak 36/91 Fremtidig organisering av samisk
kulturminnevern - Sametingets utredning
- Utskrift av møtebok Sametinget sak 37/92 Lokalisering av sekretariater for underliggende
råd
- Brev fra Miljøverndepartementet av 10.nov. 1993, organisering av samisk kulturminnevern
- St.meld.nr.52 (1992-93) Om norsk samepolitikk

Sametinget fattet følgende vedtak:

Sametinget ser det som svært viktig at det snarlig foretas avklaring i spørsmålet om overtagelse av samisk kulturminnevern. Det er av avgjørende betydning for det fremtidige vernearbeid at en permanent ordning snarlig trer i kraft. Tinget ser nødvendigheten av å frembringe konkrete løsninger samt å iverksette øyeblikkelige tiltak for fremtidig virksomhet. Snarlige løsninger er nødvendig ikke minst av hensyn til de ansatte i virksomheten.

Sametinget er tilfreds med at Miljøverndepartementet slutter seg til Sametingets vedtak om å opprette Samisk kulturminneråd. Tinget fremmer følgende retningslinjer for samisk kulturminneråd:

RETNINGSLINJER FOR SAMISK KULTURMINNERÅD

1. Samisk kulturminneråd er et organ for samisk kulturminnevern.
2. Samisk kulturminneråd skal ha følgende oppgaver:
  - a. å forestå forvaltningen av samisk kulturminnevern
  - b. å være et fagpolitisk råd for Sametinget og andre offentlige organ i samiske kulturminnevernsspørsmål.
3. Sametinget oppnevner rådets fem medlemmer med personlige varamedlemmer for en periode på fire år.
4. Samisk kulturminneråd utarbeider en årlig rapport til Sametinget om situasjonen for samisk kulturminnevern i Norge. Denne oversendes Riksantikvaren og vedlegges Sametingets årlige melding til Kongen.

Samisk kulturminneråd utarbeider årlig forslag til bevilgning for samisk kulturminnevern i statsbudsjettet og årlige virksomhetsplaner og fremmer disse overfor Sametinget til behandling.

5. Samisk kulturminneråd skal ha en egen administrasjon. Personalet ved administrasjonen tilsettes av Sametinget.
6. Samisk kulturminneråds utgifter dekkes over statsbudsjettet.

Sametinget vil påpeke behovet for betydelige økonomiske midler utover det budsjetterte for Samisk kulturminnevern. En omorganiseringsprosess vil ventelig medføre betydelige ekstrakostnader i forhold til ordinær drift. Tinget ber Miljøverndepartementet se til at Samisk kulturminnevern innehar nødvendige økonomiske forutsetninger for omstillingen.

Sametinget kan ikke se at det lar seg gjøre å drive det fremtidige samiske kulturminnevern tilfredsstillende med 8 stillinger slik departementet antyder. Det bør være en forutsetning at virksomheten bygges ut over flere budsjettår, slik at en oppnår det antall stillinger som Sametinget har skissert. Det er sannsynlig at det over tid vil være ytterligere behov for stillingshjæmler også ut over Sametingets forslag.

Sametinget vil overta arbeidsgiveransvaret for de ansatte innen Samisk kulturminnevern snarest etter 1. januar 1994.

Ved protokollen:

Rune Sverre Fjellheim